

ouders - staakt uw wiid geraas !

Het heerlijk avondje is gekomen, het avondje van Sinterklaas. Vroeger was het vooral een heerlijk avondje voor de ouders, waarop ze niet alleen Sinterklaas ("wie zoet is krijgt lekkers"), maar ook Zwarte Piet ("wie stout is de roe") lieten opdraven, en waarover ze naar willekeur konden beschikken. Tegenwoordig is Zwarte Piet alleen nog maar een koddige grappenmaker, van elk prestige ontbloot. En daardoor is het voor ouders-van-nu veel minder heerlijk en veel minder makkelijk geworden. Tegenwoordig moeten ze helemaal alléén voor Zwarte Piet spelen; niet op Sinterklaas-avond, maar elke keer als het kind erom vraagt. De kunst is echter om het alleen te doen als hij erom vraagt, en dat komt veel minder vaak voor dan het verschijnsel van almaar mopperende ouders ...

Het begint 's morgens al vroeg:

7.30 v.m. om precies te zijn. Snelle voetstappen op de trap. Moeder stuift de slaapkamer van haar elfjarige zoon binnen, rukt de gordijnen open: "Kom, kóm! Waar heb je eigenlijk een wekker voor! Vort, je bed uit. De school wacht niet op jou!" De jongen, met slaperige stem: "Morgen, mam!" Hij gooit de dekens van zich af, gaat op de rand van zijn bed zitten, gaapt, en rekt zich uit.

7.35 v.m. Weer komt moeder de slaapkamer binnen: "Heb ik van m'n leven: zit je daar nóg! Elke morgen hetzelfde gezeur! Jij kómt je bed maar niet uit!" Zoon: "Ik bén er toch uit?" Moeder: "Ja, ja, dat zie ik óók wel; ik ben niet blind ... !" Korte pauze. "Poets je nu je tanden nog 's? En niet zo lummelig: flink borstelen, op en neer! En waarvoor heb je eigenlijk tandpasta? Om te gebruiken toch zeker, hè!" De jongen neemt de tube. Moeder: "Kan het nóg langzamer? Het is geen zondag vandaag! Heb je je schooltas al gepakt?" De jongen houdt even op met tandenpoetsen en zegt: "Ach mam, die heb ik gisteravond toch al gepakt!" Moeder pakt de tas achter een stoel vandaan, werpt er een blik in: "Zo, noem je dát je tas pakken! Alles erin gepropt of het oude vodden zijn ... en kijk 's: vol broodkruimels. Nette jongen ben je hoor! Als ik niet altijd alles nakijk..." Zoon (een beetje geprikkeld): "Laat die tas nu maar liggen, ik moet nu opschieten..." Moeder (trekt de broek van de stoel): "En moet je die broek nu weer 's zien! Een en al vlek! Jij bent ook geen kleren waard!" De jongen haalt zijn schouders op en trekt zijn overhemd aan. Moeder: "Nou moet het niet gekker worden, nu heb je weer die vuile sokken aangetrokken: gisteren heb ik nog een paar schone voor je klaargelegd! Waar heb je die nu weer gelaten. En dan die schoenen! Heb je ze nóg niet gepoetst. Wat zei ik je gisteravond!" De jongen vecht tegen zijn tranen en mompelt: "Maar mam, ik moet me toch eerst aankleden? Ik poets m'n schoenen toch altijd beneden?" Moeder: "Ja, ja, dat ken ik. Als ik er niets van gezegd had, was je het vast vergeten. Kom, laat me je nagels eens zien. Moet je die rouwrandjes zien - schaam je toch!" Zoon: "Maar die kan ik toch ná het schoenpoetsen beter schoonmaken?" Moeder (snibbig): "Nee, dat doe je nou meteen. En spreek me niet steeds tegen. Ik zeg je die dingen voor je eigen bestwil. Als ik niets zeg, loop je er voor schandaal bij. Toen ik jong was: nou, dán had je wat beleefd! Dan was het niet bij praten gebléven! Dan kreeg je te voelen als je wat verkeerd gedaan had! " Pauze. Moeder (heftig): "Wou je nu dat vuile overhemd wéér aantrekken? Zie je dan niet dat ik een schone voor je heb neergelegd?" Pauze - waarin kennelijk het slachtoffer bezig is zijn schone overhemd aan te doen. Opeens ... moeder snuift en roept verschrikt: "De melk! M'n melk kookt over. Allemaal jouw schuld. Als jij . . . " Maakt haar zin niet meer af, maar holt de kamer uit, de trap af.

8.03 v.m. Moeders stem uit de keuken: "Kees, waar blijf je nu toch? Het ontbijt staat al lang klaar. Vooruit, schiet dan toch op!" (Dan tegen zichzelf pratend) "Sloof je je van 's morgens vroeg tot 's avonds laat uit, je doet wat je kunt, en wat hélp het allemaal? Het gaat bij dat jong het ene oor in en het andere uit. Verdraaid nog toe, elke dag hetzelfde liedje!"

We breken hier dit boeiende en vermoeiende ochtendgesprek af. Het is geen overdreven bedenksel, maar echt uit het leven gegrepen; misschien niet uit het leven van élke dag, maar er zijn van die dagen...

Daarom zullen er zeker wel ouders zijn die zichzelf herkennen in dit stukje 'opvoedingsgeschiedenis'. Niet dat we als ouders altijd zo doen, of tegen élk kind; maar er zijn van die gelegenheden (en voor de één is dat de ochtendstond, voor de ander de avond na een drukke werkdag) dat je prikkelbaar bent en dat je niets meer kunt verdragen. Dat je jezelf hoort mopperen en tekeergaan tot je een hekel krijgt aan jezelf; en soms (maar helaas niet altijd ...) is dat een probaat middel om er onmiddellijk mee op te houden: zodra je het jezelf hoort zeggen, blijven de woorden je in de keel steken.

Eigenlijk zouden onze kinderen een onzichtbaar bandapparaatje bij zich moeten dragen, zodat ze onze toespraken konden ontvangen en afdraaien. Het zou niet alleen een heel modern opvoedingsmiddel zijn, maar ook een heel doeltreffend; en dan een opvoedingsmiddel voor óuders, wel te verstaan. Want is het eigenlijk wel zo vanzelfsprekend dat wij als ouders zonder een andere 'opleiding' dan onze eigen opvoeding, onze kinderen de les lezen alsof wij de wijsheid in pacht hebben? Wie attendeert ons op ónze fouten? De kinderen mógen het meestal nog niet, de grootouders mogen het niet meer, en de des-kundigen spreken elkaar tegen, dus die kunnen ons ook nog meer vertellen. En wij als ouders 'doen maar', gewoon omdat we door kinderen te krijgen ouders zijn geworden.

Om in te zien hoe vreemd dit eigenlijk is, zou je het kunnen vergelijken met autorijden: een autobezitter is niet automatisch een goede chauffeur; hij moet eerst rijles nemen en zelfs een examen afleggen. Of om een voorbeeld te nemen dat meer in de lijn ligt: hoe zou u het vinden als uw pasgeboren baby werd verzorgd door een niet-opgeleide kraamverzorgster, als uw zieke kind werd verpleegd door een niet-gediplomeerde verpleegster, en als u uw kleuter moest toevertrouwen aan een willekeurig buur-meisje in plaats van aan een ervaren kleuterleidster?

Natuurlijk: er is zo iets als een 'moederlijk instinct', en een moeder die een kind krijgt kan rustig doen wat haar hart haar ingeeft. Maar naarmate de kinderen ouder worden komt er meer ervaring en meer 'deskundigheid' voor kijken, en komen we met onze instincten minder goed toe. Dit betekent natuurlijk niet dat we onze taak nu maar snel uit handen moeten geven, aan de kleuterjuf, de onderwijzers op school, de jeugdleiders enz. Dit zou immers ongeveer gelijk staan met het aanstellen van een chauffeur bij het aanschaffen van een auto, en daar piekert toch geen weldenkend mens over.

We moeten het zélf leren, maar juist daarom moeten we bereid zijn óm iets te leren. Niet alleen van 'deskundigen', maar ook vooral van onze kinderen en van onszelf. Door schade en schande kunnen we wijs worden, door vallen en opstaan kunnen we het leren. Maar dat betekent dat we bereid moeten zijn om open te staan voor eigen fouten en tekortkomingen; we moeten ze onder ogen durven zien, sterker nog: we moeten ze zelfs in het oog proberen te krijgen, we moeten erop létten.

En als u dat doet, dan zult u merken hoeveel u van uw kinderen kunt teren! Kinderen hebben een oordeel over hun ouders en ook al kunnen ze dit niet altijd goed onder woorden brengen, ze laten heus wel blijken als ze menen dat ze door hun ouders onjuist, ontactisch of onrechtvaardig worden behandeld. Kijkt u nog maar eens naar dat ochtendgesprek hierboven: de moeder kakelt maar door, en ze let helemaal niet op de voorzichtige tegenwerpingen van haar zoon; als ze dat wél had gedaan, zou ze veel eerder zichzelf hebben ingehouden; ze zou hebben ingezien dat haar ochtendhumeur haar parten speelde, en dat ze met haar geïrriteerdheid ook haar pas ontwaakte zoon mateloos irriteerde. En dan had ze hopelijk zoiets gezegd als: "Zeg, trek je maar niet teveel van me aan, maar ik kan nu eenmaal 's morgens niet zoveel verdragen. Misschien wil je daar een beetje rekening mee houden, dan krijg ik er minder last van, en dan krijg jij minder last van mij." Zo'n 'zelfbekentenis' zou haar zoon meer hebben gedaan dan al die boze woorden die nergens op sloegen en volkomen ongegrond waren. Want vergeet niet: van op- en aanmerkingen krijgt een kind gauw teveel, en dan is het net als met ziektekiemen: eerst word je er ziek van (en ook deze jongen werd 'ziek' van zijn moeder), maar naderhand word je er immuun voor. Dan 'doet' het je niks meer, dan gaan de schrobberingen het ene oor in en het andere uit.

De meeste indruk maken nog altijd dié ouders, die op het juiste moment de juiste aanmerking weten te maken. De vader die zich meestal afzijdig houdt, maar die zonodig even doortastend optreedt; de moeder die veel kan verdragen, maar die heel duidelijk weet te stellen: tot zover en niet verder. Het is niet voor te schrijven hoe het precies moet - het is wél te leren! Niet van de deskundigen, maar van de kinderen, van de 'slachtoffers' die weten wat het is. Let daarom op de reactie van uw kind, en als ze wat ouder zijn: vraag hen zo nu en dan naar hun oordeel, laat ze proberen hun kritiek onder woorden te brengen. Dit is geen 'modern gedoe', maar eenvoudigweg de beste methode die er is.

Juist omdat opvoeden zo belangrijk is, moeten we er méér ernst mee maken en er méér bij stil staan dan we gewoonlijk doen. Dit betekent niet dat we het ingewikkelder moeten maken dan het is, want heus, voor opvoeden geldt niet: waarom eenvoudig als het moeilijk kan. Opvoeden is nooit eenvoudig, het gaat nooit vanzelf. Elk kind vraagt weer een andere aanpak, in de ene levensfase weer anders dan in de andere, zelfs de ene dag anders dan de andere. Uw oudste zoon zult u anders aanpakken dan uw benjamin, een puber anders dan een baby, en als uw dochtertje bedrukt thuiskomt uit school (om welke reden dan ook) zult u haar toch minder hard vallen om een kleinigheid dan wanneer ze blaakt van zelfvertrouwen.

Het spreekt eigenlijk zó vanzelf dat het overdreven klinkt als je het onder woorden brengt. Maar toch - hoe vaak staan we er niet bij stil en dóén we maar wat? En dán is het juist zo belangrijk om af te gaan op de reacties van het kind. Blijkt uw zoontje bijzonder kwetsbaar op het punt van eigenwaarde, en zitten zijn tranen hoog als hij een figuur meent te slaan? Dan moet hij vooral niet gekleineerd worden, en dan kan zelfs ironie hem als een bijtend sarcasme in de oren klinken. Zoekt uw kleuterdochter steeds haar heil buitenshuis? Dat kan. betekenen dat zij in eigen huis te weinig speelruimte (dat wil zeggen te veel op- en aanmerkingen) krijgt, het kan echter óók betekenen dat zij zich zó verzekerd voelt van een veilige thuishaven, dat zij best buitengaats durft gaan. Is echter uw puberzoon uithuizig, dan hoeft dat helemaal niets te betekenen, want dan is dat de gewoonste zaak van de wereld. Maar zit hij het liefst elke avond thuis, dan kán dat bedoeld zijn als een voorbeeld voor de vader die 's avonds almaar vergadering heeft of als een troost voor de moeder die altijd alleen is.

Zo zijn er duizenden voorbeelden te noemen, maar ze zouden allemaal op hetzelfde neerkomen: let op het gedrag van uw kind, en stem daarop uw doen en laten af.

Vroeger leerden we de opvoeding van onze ouders: we deden hen gewoon na. U zult ook al wel gemerkt hebben dat dat niet meer lukt. Natuurlijk worden we in ons doen en laten als opvoeder nog wel degelijk bepaald door de manier waarop we zélf zijn opgevoed, maar dat is toch iets anders dan het klakkeloos overnemen van dezelfde opvoedingsmethode. Nee, wat dat betreft zijn onze ouders geen richtsnoer meer. Is het dan zo gek om ons wat meer op onze kinderen te richten? Om hen gaat het tenslotte!

Laten we ons er vooral niet te groot voor voelen. En laten we bedenken dat het zélf uitproberen op geleide van onze kinderen altijd nog 'volwassener' is dan het braaf na-apen van onze eigen ouders.